

BESLUT
2006-02-20

1 (11)
511-2212-95

Enligt sändlista

BILDANDE AV NATURRESERVATET KARUM

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (SFS 1998:808) beslutar Länsstyrelsen att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 2, som naturreservat. Reservatets gränser utmärks i fält. Reservatets namn skall vara naturreservatet Karum.

Länsstyrelsens beslut 1966-08-10, dnr IIIR 13 40 66, om förordnande om landskapsbildskydd enligt 19 § naturvårdslagen (äldre lydelse) upphävs inom området när detta beslut vinner laga kraft.

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Karum
Län:	Kalmar
Kommun:	Borgholm
Församling/socken:	Högsrum
Topografisk karta:	4G NO/4H NV
Ekonomisk karta:	046 89 Högsrum, 047 80 Ismantorp och 047 90 Åketorp
Naturgeografisk region:	14 b. Ölands skogrika områden

Kulturgeografisk region:	3. Öland och sydostsmåländska slättbygden
Fastigheter:	Karum 1:2
Areal:	315,7 ha
Landareal:	315,7 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Kalmar län

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att

- hävda området så att odlingslandskapet, så som det tedde sig under senare delen av 1800-talet, så långt möjligt återskapas.
- bevara och återskapa de för det öländska mittlandets odlingslandskap typiska växt- och djursamhällen och arter i gynnsam bevarandestatus.
- bevara de värdefulla livsmiljöerna kalkgräsmarker, nordiskt alvar, basiska berghällar, fuktängar med blåttåtel eller starr, slåtterängar i låglandet, rikkärr, karsthällmarker, boreonemoral ädellövskog och artrika åkrar i gynnsam bevarandestatus.
- bevara de hotade, sällsynta och hänsynskrävande djur- och växtarter som är knutna till odlingslandskapets naturtyper samt arter på art- och habitatdirektivets lista, så att dessa kan leva kvar i livskraftiga populationer och helst öka i antal och utbredning.
- bevara gamla sorter av grödor i genbankssyfte.
- bevara och tydliggöra fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar, som t.ex., gravar, stensträngar, husgrunder, stenmurar, stenrösen och brukningsvägar.
- ge möjlighet till utbildning, friluftsliv, natur- och kulturturism samt vetenskaplig forskning.

Syftet ska främst nås genom en årlig traditionell hävd i form av slåtter, bete, åkerbruk och ett småskaligt skogsbruk. Restaureringar krävs bland annat i igenvuxna delar för att kunna återuppta den äldre hävden och återskapa områdenas traditionella utseende.

Skälen för beslutet

Mittlandsområdet på Öland har både ur nationell och internationell perspektiv ett mycket högt naturvärde. Det höga naturvärdet konstitueras främst av rikedomen av arter och biotoper, mosaiken av olika naturtyper, förekomsten av sällsynta biotoper samt mångfalden av sällsynta och rödlistade arter. Mittlandet anses utgöra ett kärnområde för biologisk mångfald som till sin karaktär, storlek och innehåll saknar motsvarighet såväl inom landet som i övriga Europa.

Öster- och Mellangården i Karum har en lång historia av kontinuerlig hävd genom åkerbruk, bete och slätter, vilket gör området särskilt botaniskt intressant på grund av sitt innehåll av hävdgynnade naturtyper. Området är också av stort allmänekologiskt värde med en mångfald av naturtyper, biotoper och arter, samt zoologiskt intressant främst genom sin betydelse för den lägre faunan.

Området är dessutom av stort kulturhistoriskt värde genom sitt välbevarade odlingslandskap, som på ett pedagogiskt sätt väl belyser markanvändningens historiska utveckling i en öländsk by från järnåldern till nutid.

Området är av riksintresse för naturvård och kulturmiljövård enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Det ingår i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet och i nätverket Natura 2000. I länets naturvårdsprogram för Öland, "Natur och kultur på Öland", har området bedömts ha högsta naturvärde (klass 1).

Länsstyrelsen bedömer att förordnande om naturreservat är förenligt med mål, allmänna hänsynsregler och hushållningsbestämmelser enligt 1-4 kap miljöbalken samt med den kommunala översiktsplan som gäller för området.

Områdets värde kan påverkas negativt av upphörd eller för svag hävd av åker-, slätter- och naturbetesmarkerna, modernt skogsbruk, dikning, vattenreglering och andra åtgärder som förändrar hydrologin, samt av olika exploateringsföretag. Det behöver därför särskilt skyddas och vårdas och bör därför förklaras som naturreservat.

Länsstyrelsen har genomfört en intresseprövning enligt 7 kap 25 § miljöbalken och finner dels att det finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat, dels att de föreskrifter som skall gälla för reservatet inte går längre än vad som krävs för att uppnå reservatets syften.

Reservatsföreskrifter

Med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken föreskriver Länsstyrelsen följande:

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet

Det är förbjudet att inom reservatet:

1. Uppföra helt ny byggnad eller anläggning
2. Anlägga väg, parkeringsplats eller bredda befintlig väg
3. Uppföra mast, antenn, vindkraftverk eller liknande anordning.
4. Utan Länsstyrelsens tillstånd anlägga luft- eller markledningsgata med därtill hörande ledning.
5. Utan samråd med Länsstyrelsen utföra underhåll av befintliga ledningsgator.
6. Anordna upplag annat än tillfälligt för jordbrukets eller skogsbrukets behov.
7. Uppföra stängsel eller annan hägnad för annat än djurhållningens behov.
8. Bedriva täkt av något slag.
9. Borra, spränga, gräva, schakta, muddra, påla, utfylla eller tippa.
10. Dika eller dikesrensa.
11. Dämma eller invalla.
12. Plöja, harva, eller fräsa annan mark än den som i skötselplanen redovisas som åker eller kultiverad betesmark.
13. Tillföra växtnäringsämne (exempelvis stallgödsel, rötslam), jordförbättringsmedel eller kalk annat än på mark som i skötselplanen redovisas som åker eller kultiverad betesmark.
14. Använda handelsgödsel och kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
15. Utan samråd med Länsstyrelsen använda avmaskningsmedel på betesdjur då de uppehåller sig inom reservatet.

16. Plantera eller så träd eller buskar annat än på mark som i skötselplanen redovisas som tomtmark.
17. Framföra motorfordon annat än på befintliga vägar, för jordbrukets behov eller i samband med jakt för transport av skjutet högvilt.
18. Utan Länsstyrelsens tillstånd upplåta eller använda området för kommersiellt nyttjande av allemansrätten.
19. Utan samråd med Länsstyrelsen utföra insamling, undersökning eller forskning.

Föreskrifterna under **A** gäller ej vid drift och underhåll av allmän och enskild väg med tillhörande vägområde.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Utmärkning av och information om reservatet.
2. Utförande och underhåll av tillfartsvägar, parkeringsplatser, vandringsleder, sanitära anläggningar, informationstavlor och andra liknande anläggningar eller anordningar enligt fastställd skötselplan.
3. Gallring, röjning, avverkning, ängsbruk, åkerbruk, betesdrift, uppsättning och underhåll av stängsel eller annan skötselåtgärd i syfte att bevara och utveckla naturmiljön och den biologiska mångfalden enligt fastställd skötselplan.
4. Genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt mark- och vattenförhållanden.
5. Länsstyrelsen, naturvårdsförvaltaren och allmänheten äger rätt att utnyttja befintliga vägar inom reservatet.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Det är förbjudet att inom reservatet:

1. Ställa upp motorfordon, husvagn eller släpvagn annat än på särskilt anvisade vägar och platser.
2. Framföra motorfordon annat än på befintliga vägar.
3. Tälta mer än högst ett dygn på samma ställe.
4. Medföra okopplad hund eller annat lösgående sällskapsdjur.
5. Sätta upp tavla, skylt, plakat, affisch eller liknande anordning eller göra inskrift.
6. Göra upp eld.
7. Gräva upp, plocka eller skada växter eller växtdelar med undantag av bär och matsvamp för husbehov.
8. Skada eller ta bort växande eller döda träd, stubbar, bark, grenar, buskar eller ris.
9. Utan samråd med Länsstyrelsen utföra insamling, undersökning eller forskning.
10. Utan samråd med Länsstyrelsen använda området för kommersiellt nyttjande av allemansrätten.

Föreskrifterna under **C** gäller ej ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet.

Föreskrifterna i **A-C** skall inte utgöra hinder för förvaltaren att utföra de åtgärder som erfordras för reservatets skötsel.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bl. a.:

7 kap 28a-b §§ miljöbalken med krav på tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan. Förvaltare för naturreservatet är Länsstyrelsen.

Ärendets beredning

Fastigheten Karum 1:2 köptes 1984 av Naturvårdsverket efter en förfrågan från markägaren. Länsstyrelsen tillstyrkte köpet, eftersom området ansågs innehålla sådana naturkvaliteter att ett säkerställande enligt naturvårdslagen var befogat, bl a det lilla isolerade småalvaret Karums alvar. Även det småskaliga och ålderdomliga odlingslandskapet ansågs vara av stort natur- och kulturvärde.

Efter köpet initierades flera kartläggningar av fastigheten som omfattar markerna till två av de tre gårdarna i Karum (Öster- och Mellangården). Inledningsvis gjordes en översiktlig inventering av områdets natur samt en del studier av äldre kartmaterial. Härvid bekräftades att landskapet var av mycket ålderdomligt slag, bl. a. med en stor rikedom av lämningar och strukturer från äldre järnålder.

Eftersom alvaret under en lång tid hade växt igen påbörjades också en del restaureringsarbeten här. En kraftig röjning utfördes för att återskapa ett öppet och välbetat alvar. Samtidigt skrevs ett betesavtal med den dåvarande arrendatorn. För att säkra den artrika ängsfloran i de gamla ängarna gjordes en utvidgning av befintliga gläntor och hävden återupptogs i dessa delar. Även vissa åkrar började slås då en rik ängsflora vandrat in på en del av de tidigare åkrarna.

Under åren har också den äldre åkermarken till de båda gårdarna odlats upp. De har bl. a. besåts med utsäde av gotlandsråg med inblandning av ett flertal hotade åkerogräs som klätt, råglösa m fl. Samtidigt har slätter och lövtäkt återupptagits och de gamla brukningsvägarna i gårdet har röjts fram.

Sedan inköpet 1984 har en större besättning med gutfår betat ett flertal åkrar i gårdet och på alvaret. Från och med 1994 betas alvaret årligen av nötkreatur medan gravfältet Noaks ark hävdas genom bete med gutfår.

En grundlig kartläggning av byns utveckling har gjorts med hjälp av skifteshandlingar och andra äldre kartverk. Byskrinet har också nyttjats vid dokumentationen. Även byns befolkning från tidigt 1800-tal till 1900-talets början har studerats.

Under dessa år har skötseln styrts med hjälp av en skötselplan av översiktlig karaktär.

1995 köpte Naturvårdsverket in även Östergårdens tomt och byggnader.

Länsstyrelsen har under 2004 och 2005 utrett området naturvärden, skyddsbehov och avgränsning. Ett förslag till beslut och skötselplan har utarbetats och remitterats till fastighetsägare, nyttjanderättshavare, kommunen, Riksantikvarieämbetet, Lantmäterimyndigheten, Väghållningsmyndigheten, Skogsvårdsstyrelsen, Högsrums hembygdsförening, Naturvårdsförbundet i Kalmar län, Föreningen SydostEntomologerna, Ölands Botaniska förening, Ölands naturskyddsförening, Ölands Ornitologiska Förening, Ölands Biodlarförening, Högskolan i Kalmar och Ekologiska forskningsstationen.

Följande synpunkter har inkommit från remissinstanserna.

Naturvårdsverket, som är ensam markägare, har inkommit med ett yttrande där de tillstyrker länsstyrelsens förslag till beslut om bildande av naturreservatet Karum. Under remisshanteringen gång har en diskussion förts mellan Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen angående avgränsningen av reservatet. Synpunkter har framkommit rörande den planerade informationscentralen i reservatet på fastigheten Karum 1:10 (Östergården) och om det finns alternativa lösningar. Anledningen är en planerad försäljning av fastigheten. Behovet av att fastigheten ingår i reservatet har undersökts varpå länsstyrelsen gjort bedömningen att fastigheten kan uteslutas från reservatsbildningen. Fastigheten bedöms inte behöva ingå i reservatet för att reservatets syften ska kunna uppnås. En informationsplats kommer i stället att anläggas på annan lämplig plats i reservatet. Skötselplanen har på grund av detta omarbetats genom att skötselområde 4, Tomtmark, tagits bort samt motsvarande skötselområde 9 i Restaureringsplanen, bilaga 3.2. Justeringar rörande Östergården har även gjorts under rubriken 3. "Generella råd och riktlinjer" i skötselplanen.

Vägverket har inkommit med följande synpunkt.

De anser att vägområdet med tillhörande skyddszon ska utelämnas ur reservatsbildningen, detta för att erforderlig drift och underhåll av den allmänna vägen ska kunna bedrivas. Länsstyrelsen anser inte att vägområdet behöver undantas utan synpunkten har beaktats genom ett tillägg till föreskrifterna under A, så att erforderlig drift och underhåll kan bedrivas på den aktuella vägsträckan.

Borgholms kommun har inkommit med synpunkter från Miljö- och byggnadsnämnden. Miljö- och byggnadsnämnden anser att länsstyrelsen bör redovisa reservatets gränser i form av brytpunkter med koordinater. Detta för att underlätta den digitala hanteringen av kartor. Vidare anser de att även samfälliga vägar bör redovisas i beslutet. De anser också att det tydligare bör framgå vilket beslut man avser upphäva med skrivningen, "19 § (äldre lydelse) naturvårdslagen", i och med bildandet av naturreservatet. Slutligen vill de att reservatets namn ändras till Karums naturreservat. Synpunkterna har beaktats genom att ett förtydligande gjorts av vilket beslut som upphävs i och med bildandet av naturreservatet. Det avsedda upphävandet gäller

landskapsbildsskyddet och har i reservatsbeslutet redovisats med datum och diarienummer. Någon ändring av reservatsnamnet bedöms inte vara aktuellt.

Nyttjanderättshavaren Jordsläta grisar och får HB har inkommit med flera synpunkter och upplysningar. Bland annat anser de att man i skötselplanen inte bör låsa sig vid ett fast antal betesdjur eller specifikt djurslag. De framhåller bl a att får är ett bra komplement till nöt- och/eller hästbete. Vidare anser de att skrivningen angående bortforsling av massor intill norra diket bör ses över och förtydligas. De befärar att åtgärden skulle kunna orsaka ett ökat vattenflöde och i förlängningen medföra översvämningar på deras angränsande fastighet. I sitt remissvar har de även uppmärksammat att vissa anordningar är i behov av översyn. Synpunkterna har beaktats genom att djurslag inte längre specificeras samt att skrivningen angående bortforsling av jordmassor justerats. Bortforsling av jordmassor ska utföras på ett sådant sätt att det inte leder till översvämning på grannfastigheten.

På länsstyrelsens initiativ har även flera förtydliganden av skötselplanen gjorts bl.a. med avseende på ökad detaljeringsgrad av skötselområdena.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Regeringen, miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet, se bilaga 14.

Kungörelse

Beslutet skall kungöras i länets författningssamling. Föreskrifterna enligt 7 kap 30§ miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen.

Kungörelse ska inom tio dagar från beslutsdatum införas i ortstidning.

Delgivning anses ha skett den dag kungörelsen var införd i ortstidning, under förutsättning att kungörelsen var införd inom tio dagar från dagen för detta beslut.

Underskrifter

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Sven Lindgren. Vid den slutliga handläggningen av ärendet har även företrädare för kulturmiljöfunktionen samt Malin Miller naturskyddsfunktionen deltagit, den sistnämnde föredragande.

Sven Lindgren

Malin Miller

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Skötselplan
- 3.1 Skötselplanekarta
- 3.2 Restaureringsplan
- 3.2.1 Restaureringsplanekarta
4. Vegetationskarta
5. Vegetationskarta enligt Habitatdirektivets naturtyper
6. Karta över kulturhistoriska lämningar
7. Historiskt kartöverlägg
8. Lantrevisionskarta 1682
9. Arealavmättningskarta 1735
10. Storskifteskarta 1777
11. Enskifteskarta 1817
12. Artlista
13. Referenslista
14. Upplysning om kungörelsedelgivning/Hur man överklagar.

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

BESLUT
2006-02-20

11 (11)

511-2212-95